

Sociálně patologické jevy

Pojem sociální patologie byl poprvé zaveden sociologem **Herbertem Spencerem**, ten výraz používal pro nežádoucí a nenormální chování jedince i skupiny a také pro nebezpečné společenské jevy, které svým způsobem ohrožují chod společnosti. Sociálně patologické jevy jsou takové, které jsou ve společnosti považovány za **nežádoucí**. Jsou to formy chování, jejichž **důsledky ohrožují** daného **jedince, ale i celou společnost**. (Vališová, Kasíková, 2012) Do této kategorie řadíme například různé druhy závislostí (drogy, alkohol), patologické hráčství (gambling), šikanu, vandalismus, prostituci, sexuální obtěžování nebo pedofilii, ale i záškoláctví, agrese nebo příslušnost k extremistickému hnutí nebo sektě.

Mezi hlavní příčiny výskytu takového jevu patří **výchova** v rodině nebo působení dalších sociálních skupin (vrstevníci, party apod.). V problémové rodině může docházet k agresivitě, k problémům ve vztahu k rodičům, nejednotné výchově, rozvrácenosti rodiny, špatné ekonomické situaci nebo odmítání. Naopak v rodinách, které jsou dobře situovány a nechybí ani finance, může být problém právě chybějící čas věnovaný dítěti. To dítě pak snáze svůj volný čas dokáže využít začleněním do part, má větší sklon k sociálně patologickým jevům a kriminalitě. Mezi další příčiny patří vrozené dispozice, osobnost jedince (charakter a temperament) nebo **vliv médií, hlavně televize a internetu**. Na formování osobnosti jedince má také značný vliv **škola**, která se snaží preventivně působit na žáky a vytvářet příznivé prostředí pro jejich správný vývoj.

Působení patologického jevu vede hlavně k poškození zdraví (játra, plíce), duševního zdraví nebo ztrátě sebedůvěry, hmotnosti, ztrátě zaměstnání, přátel, zadlužení nebo nekvalitnímu životu až pobytu ve vězení. Prevence může spočívat v předem stanovených pravidlech v rodině, ve škole, posilování sebevědomí, předcházet nudě, najít si své koníčky a věnovat se jim.

Studenti kurzu Didaktika vzdělávacího oboru 2 (ak. rok 2018/2019). *Vítejte v našich životech (metodická inspirace pro učitele společenských věd)*. Univerzita Palackého v Olomouci.

VALIŠOVÁ, A. a KASÍKOVÁ, H. (eds.) *Pedagogika pro učitele*. 2. rozš. a aktualizované vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-7518-0.

Michael Jackson a pedofilie

Pedofilie je **porucha sexuální preference k nezletilým osobám**. Pedofilové se vyznačují výbornou manipulací, dětem skutečně rozumí, postupně se jim daří získávat jejich důvěru, a dokonce se do svých obětí často zamilovávají. Zneužívání nemusí být jen kruté a brutální, ba naopak bývá **jemné** a vypadá **nevinně**. Oběti jsou pak zatíženy celoživotním traumatem, ale v dětství si neuvědomují závažnost tohoto činu, a hlavně bývá pedofilem osoba, do které by to děti vůbec neřekly.

Projevy pedofilie se s věkem mění, v mnoha případech zůstává sexuální kontakt s dítětem dlouhou dobu v utajení. Pedofilové využívají své dovednosti vetřít se do dětského světa a vcítit se do dětské psychiky. Intimní kontakt se podobá hře nebo instrukcím. Své potřeby pedofil uspokojí většinou masturbací, pohlavní styk se vyskytuje jen vzácně. (Zvěřina, online)

*V roce 2019 se dostaly na veřejnost informace, které připomněly problematiku pedofilie a sexuálního zneužívání v souvislosti s králem popu – **Michaelem Jacksonem**. V reakci na to rádia po celém světě stáhla všechny jeho písničky a média opět otevřela debatu o Jacksonově sídle Neverlandu, kde mohl své oběti zneužívat. Oběti jsou nyní plnoletí chlapi, kteří záležitost otevřeli a jejich výpovědi utvořily velký podíl na dokumentu s názvem *Leaving Neverland*. Dokument odhaluje doposud neobjevený pohled na zpěváka i jeho sídlo. Michael Jackson byl za svůj život souzen dvakrát ve věci sexuálního zneužívání, ale spor se vždy vyřešil mimosoudní cestou. O své dětství přišel kvůli velmi přísnému otci a matce, která byla věrnou členkou Svědků Jehovových. Je proto možné, že si tento nedostatek kompenzoval až ve své dospělosti, a to díky společnosti malých chlapců.*

Studenti kurzu Didaktika vzdělávacího oboru 2 (ak. rok 2018/2019). *Vítejte v našich životech (metodická inspirace pro učitele společenských věd)*. Univerzita Palackého v Olomouci.

ZVĚŘINA, J. Pedofilie. In: WikiSkripta [online]. Aktualizováno 2019 [cit. dne 2020-06-10]. Dostupné z: <https://www.wikiskripta.eu/w/Pedofilie>

Macaulay Culkin a drogová závislost

Drogy se vyskytují i v prostředí školy a školních tříd, protože právě děti ve starším školním věku a dospívající jsou typičtí svou tendencí **testovat své možnosti, riskovat a experimentovat**. Po první zkušenosti s drogou ale velká část mladistvých v této dráze nepokračuje, a to buď z toho důvodu, že zkušenost byla nepříjemná, šlo jen o uspokojení vlastní zvědavosti nebo odškrtnutí prožitku, kterým se dotyčný zařadil mezi své vrstevníky. Pokud se však jedinec ocitá pod tlakem vrstevníků, zpravidla pokračuje v experimentování. Nikdy není jasno, jak situace bude pokračovat, závislost se však rodí v počátcích. Uživatelé o sobě často tvrdí, že situaci mají pevně v rukou, pod kontrolou a že zrovna oni závislí být nemohou. Droga užitá disponovanou osobou za určitých podmínek a v určitém kontextu otevírá dveře do závislosti. V té fázi už psychotropní látka není nejdůležitější, protože pozitivní efekty už neexistují. Závislý je díky návykové látce schopen žít, probouzí se s abstinenčními příznaky a celý den shání svou dávku, čímž úplně přehlíží ostatní věci. (Vališová, Kasíková, 2012)

Drogy se dělí na **měkké** (marihuana, hašiš, káva, tabák) a **tvrdé** (extáze, LSD, lysohlávky, heroin, pervitin), závislost však může být úplně stejně nebezpečná na obou typech. Závislost můžeme rozdělit na **fyzickou** (projevuje se bolestí celého těla) a **psychickou** (vyvolává nutkavé pocity a chuť na drogu). (Pešek, Vondrášková a Veselý, 2008) Většinou se oba druhy vyskytují zároveň a je zapotřebí zahájit léčbu. Užívání drog s sebou přináší plno negativních důsledků, ať už se jedná o zhoršení zdravotního či psychického stavu, nebo o ztrátu kontaktů s rodinou, partnerem, jinými důležitými osobami a o finanční potíže.

*Závislostí na drogách prošlo či prochází mnoho slavných osobností, mezi které patří například argentinský fotbalista Diego Maradona a dětská hvězda **Macaulay Culkin** (hlavní postava filmu *Sám doma*). Bylo pro něj těžké vyrovnat se s popularitou, kterou mu přinesly snímky *Sám doma*, což vyústilo v to, že jako teenager vyzkoušel velké množství drog a podepsaly se i na jeho duševním zdraví a vzhledu. Drogy a alkohol mu také znemožnily návrat na filmovou scénu. Podle několika zdrojů se mu však podařilo v poslední době ze závislosti na tvrdých drogách vymanit, a to díky své nynější přítelkyni.*

PEŠEK, R., VONDRÁŠKOVÁ, A. a VESELÝ, O. *Drogová závislost*. Písek: Arkáda, 2008. ISBN 978-80-239-9405-6.

Studenti kurzu Didaktika vzdělávacího oboru 2 (ak. rok 2018/2019). *Vítejte v našich životech (metodická inspirace pro učitele společenských věd)*. Univerzita Palackého v Olomouci.

VALIŠOVÁ, A. a KASÍKOVÁ, H. (eds.) *Pedagogika pro učitele*. 2. rozš. a aktualizované vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-7518-0.

Gabriela Koukalová a poruchy příjmu potravy

Poruchy příjmu potravy patří mezi **psychická** onemocnění, přičemž jídlo je používáno jako prostředek k řešení problémů. Řadí se zde **záchvatovité přejídání, anorexie a bulimie**. Anorexie spočívá v hladovění a zkresleném sebeobrazu (dotyčná či dotyčný si přijde ošklivá/ý, není se sebou spokojen/a). Bulimie je naopak specifická přejídáním a následným vyloučením jídla, které je uměle vyvoláno jako reakce na pocit viny z pozření jídla.

Rizikovými skupinami jsou lidé, u kterých je důležité udržet si určitou hmotnost či vzhled (např. sportovci, modelky), nebo mladí lidé, kteří často podlehnou aktuálním trendům prezentovaných v médiích a zkresleným představám o ideálu krásy. Příčinou může být také posměch, kterému jsou

dotyční vystavení kvůli svému vzhledu. Léčba je velmi náročná a dlouhodobá. Důležitá je **včasná intervence** a uvědomění si, že se jedná o onemocnění. Stěžejní je **podpora okolí a důsledná psychoterapie**, neboť jde o duševní poruchu. Součástí léčby je samozřejmě úprava jídelníčku, jehož dodržování vyžaduje odborný dohled. Porucha je svou povahou velice zákeřná, protože se jedná o zkreslení reality, což je velice náročné napravit.

*Nedávno se k boji s poruchami příjmu potravy přiznala úspěšná česká biatlonistka **Gabriela Koukalová**. To, že byla nemocná si sama neuvědomovala, a neuvědomoval si to nikdo z jejího okolí. Setrvala v prostředí, kde bylo nutné podávat určité výkony a postupovat podle stanoveného plánu. O své dlouho utajované nemoci vydala autobiografii Jiná, kde je vyličen svět sportu, pozadí závodů a tréninků, ale i boj a pocity doprovázející tuto zákeřnou nemoc. Zarážející je, že ani tak početný tým pohybující se okolo slavné sportovkyně si nevšiml, že se něco děje. Proto je nutné o duševních onemocněních mluvit nahlas a netvářit se, že neexistují.*

Studenti kurzu Didaktika vzdělávacího oboru 2 (ak. rok 2018/2019). *Vítejte v našich životech (metodická inspirace pro učitele společenských věd)*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Lady Gaga a šikana

Šikana je **úmyslné a opakující se chování** s cílem ublížit, zastrašit nebo ohrozit jiného člověka. Vyznačuje se **převahou agresora** nad obětí, která se nemůže nebo nedovede bránit. Pro šikanu je typické, že se odehrává v určitém sociálním prostředí, jako je například škola, sportovní oddíl nebo zaměstnání. (Vališová, Kasíková, 2012) Šikana může být **fyzická** (působení bolesti různým způsobem, poškozování a brání osobních věcí, fackování, podráženi nohou, kradení, nucení oběti do nepříjemných činností, ...) a **psychická** (nadávky, zesměšňování, urážky, pomluvy, vyloučení ze skupiny, ...). (Říčan, 1995)

Mezi běžné důvody patří pobavení, předvádění se, uspokojení z týrání jiných, touha po moci, po pozornosti, nadřazenosti apod. Lze rozlišit 3 typy šikanujících:

- hrubíán – impulzivní, hrubý, má problém s kázní, autoritu nerespektuje a šikanuje hlavně fyzicky,
- elegán – chová se slušně a kultivovaně, nemá problém s kázní ani učením, jeho šikanování je proto cílené, skryté a vychytralé, většinou se jedná o psychický nátlak a kyberšikanu,
- vtipálek – působí důvěřivě, optimisticky, je oblíbený u ostatních, čehož využívá a šikanuje pro pobavení sebe a ostatních.

Oběť šikany může být kdokoli. Jsou ohroženi jedinci, kteří přichází do nového a sešraného kolektivu, mají nějakou přednost či naopak handicap. Může se jednat o jedince z menšinové rodiny nebo s nízkým socio-ekonomickým statusem.

Speciální forma šikany je tzv. **kyberšikana**, která spočívá v tom, že se odehrává v online prostředí. Na internetu jsou zveřejňovány materiály z osobního života oběti, jedná se o pomluvy, obrazový materiál, choulostivé informace ze soukromí. Agresor zde ale může zůstat skryt. Všechny formy šikany se vyznačují tím, že se oběť cítí nepříjemně a mohou vést až k její sebevraždě. Znaky šikany je její **opakovanost, záměrnost a nerovnováha** mezi agresorem a obětí. (Černá, 2013)

V poslední době vyšlo najevo, že šikanou trpěla i slavná zpěvačka Lady Gaga. O svou slávu však musela bojovat, protože v době, kdy byla na střední škole a univerzitě, byla terčem šikany zejména kvůli svému nápadnému vzhledu. Říká, že si zážitky z té doby nese po celý život a zároveň se to prolíná do její tvorby. Donedávna se dala dohledat na sociální síti Facebook skupina s názvem „Stefani Germanotta, you will never be famous“ s 12 členy, spolužáky z univerzity. (-ALA-, 2019, online)

-ALA-. Nikdy nebudeš slavná! Šikanovali Lady Gagu její spolužáci. Teď má Oscara a 300 milionů! In: *Sedmička.cz* [online]. Publikováno 1. 3. 2019 [cit. dne 2020-06-10]. Dostupné z: https://sedmicka.tyden.cz/rubriky/celebrity/nikdy-nebudes-slavna-sikanovali-lady-gagu-jeji-spoluzaci-ted-ma-oscara-a-300-milionu_515312.html

ČERNÁ, A. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4577-0.

ŘÍČAN, P. a JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-2991-6.

ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.
